

Jana Tvrzová, Národně-emancipační proces a konstrukce identity Bretonců, bakalářská práce FHS UK, Praha 2008, 74 str. rkp.

Předkládaná práce je pozoruhodným pokusem proniknout pod povrch hledání, resp. obhajoby a šíření bretonské identity v současnosti. Volí k tomu techniku strukturovaného rozhovoru se dvěma desítkami jedinců, kteří „deklarovali bretonskou identitu“, což by mohlo znamenat, že se považují za příslušníky bretonského národa. Autorka sympaticky nezastírá svoji osobní zangažovanost na této tematice a byl to možná právě tento postoj, který jí umožnil získat úctyhodné množství informací od svých respondentů.

Práce je rozdělena do tří částí. V první je představeno „metodologické zakotvení“ pracovního postupu. Nepovažuji se za kompetentního posuzovat, do jaké míry odpovídá zvolená výzkumná strategie a výběr vzorku principům současné etnologie, jak kvalitní byla příprava a metodika sběru dat. Přesto mi chyběla aspoň stručná zmínka o rizicích a nedostacích kvalitativního výzkumu a metody strukturovaného rozhovoru, resp. o možnostech a mezích jejího přínosu pro studium dané problematiky. Z toho, co autorka uvádí v části 3. vyplývá, že tato metoda mnoho vypovídá o osobních postojích a jejich formulaci, ale méně již je použitelná pro výklad úspěchů, resp. neúspěchů národního snažení.

Druhá část se pokouší zařadit současné bretonské hnutí do historického rámce. Postihla myslím správně základní etapy vývoje, nepropadala při tom sentimentalizující aktualizaci a zachovala si neutrální postoj i v případě ožehavé problematiky bretonské kolaborace s nacismem. Samozřejmě, kdyby se opírala o jiný výsek dnes již početné literatury k bretaňské tematice, byl by její pohled v některých aspektech odlišný, ale systematický přehled literatury o Bretani nebyl jejím úkolem. Jediným nedostatkem se mi zdá, že se nezabývá frankofonním bretaňským zemským vlastenectvím, které se uvádí v literatuře (možná mylně ?) často v souvislosti se jménem Chateaubriandovým. Bylo by zajímavé, kdyby autorka v diskusi vysvětlila, proč si nepoložila otázku významu zájmového rozporu, resp. jeho absence při výkladu nedokončené fáze B, tj. nezdařené národní agitace.

Jádrum práce je její třetí část předkládající rozbor rozhovorů, které autorka vedla se svými informátory o bretonské identitě. Velmi obratně a promyšleně tyto výsledky strukturuje na problematiku deklarované identity, na atributy bretonství, na představu o sdílených bretonských hodnotách a téma alterity vůči Francouzům. Pozoruhodný je také (západo)evropský obzor respondentů. Doplnkem této části je velmi zajímavá kapitola o aktivitách, jimiž se bretonství manifestovalo a institucionalizovalo. V tomto ohledu bretonské národní hnutí ve své fázi B plně zapadá do kontextu evropských národních hnutí.

Síla této části práce je v záznamu osobních postojů, v popisu argumentace – a možná, že právě o to v zadání práce (které neznám) autorce mělo jít. Méně již si čtenář odnese, zajímají-li jej kauzální souvislosti: proč

desintegrace národního hnutí probíhala právě tak a nejinak ? V této souvislosti si autorka, která se tolik odvolává na moji práci, bohužel nevyšimla, jaký význam přiřkládám představě o „národně relevantním zájmovém rozporu“ jako faktoru posilujícím národní identitu. Možná, že jedním z důvodů neúspěchu bretonské národní agitace byla právě okolnost, že takovýto zájmový rozpor byl velmi slabý, poněvadž jej nikdo z korespondentů nezmínil. Tuto okolnost je snad možno vysvětlit tím, že národně využitelné rozpory v Bretani neexistovaly, resp. že zájmové rozpory neměly národotvorný potenciál. Je jí však také možno vysvětlit tím, že autorka své rozhovory tímto směrem neorientovala.

K práci, kterou považuji za velmi zdařilou, mám nicméně několik dílčích metodických připomínek. Týkají se především nedostatečné reflexe termínů. Autorka uvádí, že volila respondenty, kteří deklarovali „bretonskou identitu“ (str. 5), ale nebere v úvahu možnost několikeré identity a hierarchie identit (a možnost koexistence státní a etnické identity) – to vše přijde na řadu v jiném kontextu až na str. 42.

Nereflektovaně jsou užívány také termíny „regionalismus“ a nediferencují se také termíny národní hnutí, národnostní hnutí, národotvorné hnutí a nacionalismus – jsou to synonyma ? Zmínka o historii Bretaně (str. 45) implikuje představu, jako by i respondenti hlásící se k bretonské identitě postrádali historickou paměť, neboť jejich vztah k historii je vyčerpán nářkem nad tím, že je jim zamlčována.

Ke kapitole o historii Bretaně bych rád připomněl, že asimilační politika francouzské revoluce (a jejích dědiců) byla původně motivována snahou dát mluvčím „patos“ rovné podmínky pro sociální vzestup. Nelze tedy přejímat jednostranné komentáře národně angažovaných autorů.

Mimochodem, literatura o bretonském národním hnutí je mnohem rozsáhlejší a její znalost by umožnila přesnější formulaci kapitoly, ale uznávám, že toto nebylo jejím cílem.

Závěr: Předkládaná práce je přínosná, prokázala autorčinu schopnost systematicky sbírat data a vyhodnocovat je. Sympatické je také její nadšení a obětavé zaujetí pro zvolené téma. I přes dílčí výhrady k metodice se domnívám, že předkládaný text zcela splňuje nároky kladené na bakalářskou práci. Navrhuji hodnotit práci jako výbornou, ale na dolní hranici bodového ohodnocení.

15. června 2008

Prof.PhDr.Miroslav Hroch, DrSc